

Головко О. М.

аспірант Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України,
асистент кафедри кримінального права та правосуддя
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій ЧНТУ

ДЕСТРУКТИВНІ МЕДІАВПИВИ: ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

Інформаційні потоки суттєво перевищили спроможність їх адекватного опрацювання, що приведе до масового переходу від аналітичного до феноменологічного сприйняття дійсності, суттєво посилюючи ймовірність ірраціональних реакцій, поширення панічних настроїв тощо [2, с. 41].

Впливовість віртуального простору лише набирає обертів, хоча й здається, що він заповнив більшу частину добового часу людини. У зв'язку з набули особливої актуальності питання тайм-менеджменту, інформаційної культури, здатності правильно споживати відомості, котрі ми отримуємо з інформаційного простору інколи навіть без суб'єктивної на те волі людини (радіо у транспорті, реклама по телебаченню, перенасичення надмірно емоційним новинним контентом). У такій ситуації левову частину інформаційного простору бере на себе медіапростір, який може виступати не тільки посередником, а й реальним гравцем суспільно-політичної обстановки.

В першу чергу, йдеться про зовнішнє деструктивне втручання та вплив на людську свідомість, а отже й на психіку. Зокрема, варто звернути увагу на взаємодію з представниками найбільш проблемних груп у суспільстві, а отже й найбільш уразливих до інформаційної деструкції, особливо маніпулятивного характеру. Зокрема, йдеться про представників національних меншин, деяких соціальних груп, населення окремих регіонів і територій [2, с. 93].

На прикладі зі східноукраїнськими регіонами завжди відомим фактом було те, як болісно місцеве населення сприймає мовне питання. Достатньо було лише іскри, щоб на цьому ґрунті спалахнуло ціле полум'я ненависті й

ворожнечі. Завданням держави в цьому випадку мало бути: 1) недопущення радикальних висловів з цього приводу; 2) демонстрація толерантності та компромісу всіх сторін політичного процесу, а не тільки безапеляційно ворожих виступів радикальних рухів; 3) робота з населенням по упередженню тиску зовнішніх агентів на ці больові точки. Нажаль, у даному аспекті медіа виступили інструментом поглиблення «мови ворожнечі», вивільнення агресії та виправдання її «благими» мотивами.

Зауважимо, що у вищеописаній ситуації внутрішня загроза деструктивного медіавпливу чомусь досі залишається поза меншою політико-правовою увагою, аніж зовнішня. Однак, некомпетентність медіавиробника, недотримання журналістських стандартів, виправдання так званої «мови ворожнечі» національним інтересом також завдає колосальної шкоди психологічному стану людини, її адекватному світосприйняттю через призму численних висновків у ЗМІ, а не власного досвіду чи аналітичних вмінь.

Якщо нестійкі до медіавпливів верстви населення є тим сегментом аудиторії ЗМК, які потребують додаткового інформування про можливі інформаційно-психологічні небезпеки та загрози, то для суб'єкта впливу вони стають цільовою аудиторією, особливо це стосується осіб, котрі мають медіа аддикції, стали об'єктом інформаційної віктимізації. Окремого дослідження також потребують особи, котрі в результаті деструктивних впливів набули негативного роду девіацій.

Як засвідчили події 2014 р. в Україні, використання внутрішніх кризових ситуацій для інтенсифікації негативного інформаційного впливу становить серйозну проблему, що посилюється неучастю вітчизняних ЗМІ у формуванні державницької громадської думки [2, с. 40]. Таким чином, у кризових ситуаціях уразливість та незахищеність психіки щодо отриманої інформації набуває загальнонаціонального, а в деяких випадках навіть світового масштабу. Власне в такому разі людина, як правило, починає споживати будь-які відомості дуже емоційно, вірячи в кардинально різкі сюжети розвитку подій. При цьому до медіаджерел особа звертається з більшою довірою, ніж у буденні дні, вважаючи

їх ретранслятором реальності. Ось тут і ховається пастка для пасивного медіаспоживачів, якими досі залишається більшість населення нашої держави. Внаслідок цього пересічна людина, котра не має навіть базових навичок сприйняття повідомлень з медіапростору просто втрачає розуміння сприйнятих численних подій які в кожному ЗМІ подано по різному.

Так, з одного боку, це і є керівна ідея плюралізму думок та свободи слова, а з іншого – це автоматично може бути використано зловмисниками для введення людей в оману та формування громадської думки на підставі неповних, викривлених чи навіть маніпулятивних відомостей. Ключовим вирішенням такої колосальної проблеми вбачаємо опрацювання та реалізація комплексу превентивних заходів, покладених на підвищення інформаційної культури населення, особливо в кризових та буферних регіонах.

Тому важко не погодитись з Савінової Н.А., яка зазначає, що говорячи про кримінально-правову норму і закон про кримінальну відповідальність загалом, ми спочатку визначаємо їх первинну охоронну функцію, і лише після цього – регулятивну і превентивну [1, с. 137]. У випадку з медіавпливами робота першочергово має бути спрямована на попередження даних проявів. Специфіка полягає у складності визначення суб'єктного складу та доведення вини, хоч медіавпливи й мають конкретну мету (економічну, політичну, ідеологічну тощо). Однак потерпання людини від цинічного та відкритого втручання у психічні процеси її свідомості не мають залишатися безкарними.

Підсумовуюче сказане, існує потреба у розробці конкретних практичних механізмів по збереженню цілісності та стійкості людської свідомості від інформаційно-психологічних, особливо медіа небезпек, загроз та впливів. Не останню роль у цьому має відігравати пропагування ідеї медіаграмотного населення, здатного хоча б на побутовому рівні відрізнити дезінформацію, маніпуляції та інформаційні провокації. Що ж стосується небезпек та загроз вище даного рівня – держава має їх перехоплювати та попереджати на тій стадії, доки вони ще не завдали непоправної шкоди людині як представнику масового медіаспоживання, суспільству та національним соціально-політичним

процесам. Механізмом реалізації цього є криміналізація конкретних випадків медіавпливу.

Література

1. Савінова Н.А. Кримінально-правова комунікація у дискурсі ефективності кримінально-правового регулювання / Н.А.Савінова // Право України. – 2015. – №9. – 136-141 с.

2. Системна криза в Україні: передумови, ризики, шляхи подолання : аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, К. А. Кононенко, В. М. Яблонський [та ін.]; за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2014. – 132 с.